

УДК 615.27:159.98]:028.02

DOI 10.32461/2409-9805.1.2021.229862

Цитування:

Демчук Н. Р. Гносеологічна природа теорій бібліопсихології М. Рубакіна та інформаційного метаболізму А. Кемпінського: когерентність концептів. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 1. С. 64–76.

Demchuk N. (2021). Coherence of theories of bibliopsychology of M. Rubakin, information metabolism of A. Kempinski. *Library science. Record Studies. Informology*. 1, 64–76 [in Ukrainian].

Демчук Наталія Романівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри бібліотекознавства і бібліографії
Львівського національного університету
імені Івана Франка
nataliia.demchuk@lnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-4236-7794>

ГНОСЕОЛОГІЧНА ПРИРОДА ТЕОРІЙ БІБЛІОПСИХОЛОГІЇ М. РУБАКІНА ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕТАБОЛІЗМУ А. КЕМПІНСЬКОГО: КОГЕРЕНТНІСТЬ КОНЦЕПТІВ

Мета роботи. Аргументувати когерентність засадничих концептів теорій бібліопсихології Миколи Рубакіна та інформаційного метаболізму Антонія Кемпінського, обґрунтувати доцільність комплексно-системного використання цих теорій для формування новітньої цілісної гносеологічної доктрини. **Методологія** дослідження полягає в застосуванні загальнонаукових та спеціальних методів, а саме: концептуального логіко-поняттєвого аналізу та синтезу на основі аналітико-синтетичної переробки інформації, логічного та системного підходів на основі компаративного методу. **Наукова новизна** роботи полягає в актуалізації теорій М. Рубакіна, А. Кемпінського через позиціонування їх як когерентних, зокрема, встановленні взаємозв'язків між ними на рівні окремих аспектів створення та функціонування терміносистеми, основних концептуальних елементів і постулатів цілісної самостійної системи як корелятивів; відтак у розширенні уявлень про значення цих концепцій для формування новітньої дисциплінарної матриці системи соціальних комунікацій, модернізації вищої бібліотечно-інформаційної освіти, вдосконалення практичної діяльності фахівців інформаційно-бібліотечної галузі. Явище когерентності у системі сучасного наукового дискурсу представлено як перспективний методологічний концепт, використовуваний різними науковими спільнотами, із огляду на сучасну тенденцію до комплексних системних міждисциплінарних досліджень. **Висновки.** Порівняльний аналіз теорій бібліопсихології та інформаційного метаболізму засвідчив їх когерентність на рівні оригінальних терміносполук і засадничих концептів. Проведене дослідження також дозволило встановити перспективність і доцільність окремих спеціальних студій, мета яких – систематизація та синтез, що забезпечить у майбутньому інтеграцію інших дотичних концепцій і теорій, а також створить загальний ефект синергії у вивченні теорії пізнання.

Ключові слова: бібліопсихологія, інформаційний метаболізм, когерентність, утилізація бібліопсихологічних цінностей, мнєма.

Natalia Demchuk,
PhD (Philological Sciences), associate professor
Chief of the Department of Library Science and Bibliography
Ivan Franko National University of Lviv

COHERENCE OF THEORIES OF BIBLIOPSYCHOLOGY OF M. RUBAKIN, INFORMATION METABOLISM OF A. KEMPINSKI

The purpose of the article. To advance arguments for the coherence of the fundamental concepts in the theories of bibliopsychology by Mykola Rubakin and information metabolism of Anthony Kempinski and therefore to justify the feasibility of complex-systemic use of these theories to stipulate the latest holistic epistemological

doctrine. The methodology of the research implies the application of general scientific and special methods, namely: conceptual logical-notional analysis and synthesis on the basis of analytical-synthetic processing of information; logical and system approaches based on the comparative method. The scientific novelty of the work lies in the actualization of the theories by M. Rubakin, A. Kempinski through positioning them as coherent, in particular, by establishing relationships between them at the level of individual aspects of the creation and functioning of terminology, basic conceptual elements and postulates of a holistic independent system as correlates; hence it aims at expanding ideas about the importance of these concepts for the formation of the latest disciplinary matrix of the system of social communications, modernization of higher library-information education, improving the practical activities of information and library sphere. The phenomenon of coherence in the system of modern scientific discourse is presented as a promising methodological concept used by various scientific communities, given the current trend towards complex systemic interdisciplinary research. Conclusions. The comparative analysis of the theories of bibliopsychology and information metabolism has proved their coherence at the level of original term compounds and fundamental concepts. Moreover, the study established the prospects and feasibility of individual special studies aiming at systematization and synthesis, which will ensure the future integration of other related concepts and theories, as well as create a general synergy effect in the study of cognitive theory.

Key words: *bibliopsychology, information metabolism, coherence, utilization of bibliopsychological values, mnemonics.*

Актуальність теми дослідження зумовлена, по-перше, загальною природою сучасного наукового дискурсу, у якому чітко простежується кілька визначальних тенденцій і напрямів, зокрема, потреба синтетичних комплексних досліджень на межі суміжних галузей знань із залученням методологічних настанов, терміносистем тощо; по-друге, відповідною зміною дисциплінарних матриць інтегрованих напрямів і спеціальностей; по-третє, пріоритетами розвитку системи соціальних комунікацій початку XXI століття. Сучасний науково-освітній простір системи соціальних комунікацій тяжіє до синкретизму. Постановою Кабінету Міністрів України № 226 від 29.04.2015 р. «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» раніше окремі освітні напрями «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія» і «Документознавство та інформаційна діяльність» об'єднано у спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Відповідна інтеграція передбачає закономірно дієвий синтез напрямів на основі спільних об'єктів дослідження, а також активізацію суміжних до кожного з напрямів галузей знань. У такий спосіб формується конгломерат науково-дослідних парадигм, що має потребу реалізації і на рівні освітніх стратегій підготовки фахівців інформаційно-бібліотечної галузі, оскільки

«європейський вектор модернізації освітньої галузі спрямовує вітчизняні виші на реалізацію принципів вищої інформаційної освіти, з-поміж яких – міждисциплінарність змісту навчальних планів і програм» [37].

«Сучасна наука наближається до зсуву парадигми небачених масштабів, який змінить наші уявлення про реальність і людську природу і який з'єднає нарешті концептуальним мостом древню мудрість і сучасну науку, примирить східну духовність із західним прагматизмом» [5]. У царині соціальних комунікацій цей зсув відбувається, зокрема, й у площині формування дисциплінарної матриці (парадигми). Тут під парадигмою розуміємо: «...5) особливий формат наукових досліджень, який а) відображає ідеологію досліджень, б) визначає шляхи формування та упорядкування знань і програми досліджень, в) встановлює критерії оцінювання та інтерпретацію результатів досліджень (епістема, модель мислення, узагальнений зразок концептуалізації або теоретичного підходу) б) теорію (або модель постановки проблем), що прийнята як зразок розв'язку дослідницької задачі (Концепція, підхід, точка зору, позиція)» [1]. Питання формування дисциплінарних матриць гуманітарно-наукового знання – один із пріоритетів галузевих наукових спільнот [6]. «Дисциплінарна матриця системи соціальних комунікацій завжди була детер-

мінована філософською теорією пізнання. Натомість дискурс пізнання глибоко закорінений у когнітивну практику і лише нею уможливлений» [13]. Нині науковці констатують пріоритет когнітивно-комунікаційної парадигми в бібліотекознавстві як нагальну й обґрунтовану потребу [7]. З цих позицій особливого значення набувають теорії та концепції, що мають значний потенціал саме як когнітивно-комунікаційні концепції. Відтак, на часі – переосмислення теорії бібліопсихології Миколи Рубакіна та її позиціонування у новій інтегрованій системі, завдяки чому вона виступить «єдиним фронтом з психолінгвістикою та нейрофізіологією (тут чітко простежується інтеграція гуманітарно-суспільних наук та природничих)» [36], а також теорії інформаційного метаболізму Антонія Кемінського як когерентних.

Аналіз досліджень і публікацій. Історіографія питання, представлена розвідками ХХ – початку ХХІ століття, свідчить про певні пріоритети у дослідженні цих теорій, що полягають здебільшого у вивченні передумов, окремих етапів становлення та загальної історії їх виникнення, понятійного апарату, терміносистеми, особливостей методологічного інструментарію, сфери застосування, окремих аспектів практичного використання у рамках професійної діяльності працівників інформаційно-бібліотечної сфери, рефлексії тогочасної галузевої наукової спільноти та загального резонансу у рамках відповідних галузей знань [8; 10; 14; 15; 20; 23; 27; 33–36; 38; 40; 41; 44–47]. Ці розвідки є підсумком попередніх розрізнених студій і належним підґрунтям для визначення подальших перспектив розвитку, оскільки, зважаючи на значимість і потенціал анонсованих теорій для синтетичних досліджень, вони, безперечно, потребують більш ґрунтовного комплексного вивчення. Нині створені у минулому столітті теорії М. Рубакіна та А. Кемпінського актуалізовані у рамках ґрунтовних окремих дисертаційних досліджень, а також на сторінках фахової української та зарубіжної періодики, й передумовою цього є потреба їх конструктивного перегляду з позицій сучасних вимог формування дисциплінарної матриці системи соціальних комунікацій у ХХІ столітті. Спи-

раючись на висновки попередників, сучасні дослідники, зокрема, констатують, що «теорія бібліопсихології збагатилася методологією книгознавства та бібліотекознавства і дала змогу сформувати «психологічний напрям» досліджень» [36], водночас, з іншого боку «у зв'язку з виходом науки на іншу парадигму вивчення особистості та розуміння пріоритету загальнолюдських цінностей» [36], виникає потреба переосмислення цієї теорії, «зумовлена загальними тенденціями інформаційно-бібліотечної діяльності, міжгалузевим синтетичним характером інформаційно-комунікаційних процесів, специфікою розвитку психології читання» [36]. Загалом «сучасні спроби розвитку цієї наукової дисципліни недостатні. Дуже часто увага дослідників спрямована на інші науки, оскільки досліджуваний предмет значно складніший. Натомість на часі «виявлення актуальних проблем у галузі масової комунікації та читання, які можна вирішити за допомогою методу бібліопсихології, створеного Рубакіним на початку ХХ століття» [47], оскільки «Ідеї М. Рубакіна, як і значно пізніше Г.-М. Мак-Люена, приваблюють намаганням використати для пізнання книжної справи напрацювання інших наук» [41]. Польські дослідники також доводять потребу «ревізії» концепції інформаційного метаболізму Антона Кемпінського, зважаючи «на ототожнення інформаційного обміну з т.зв. біологічною моделлю, якою натомість поняття інформаційного метаболізму не вичерпується» [44].

Відповідно, мета дослідження – аргументувати й довести когерентність теорій бібліопсихології М. Рубакіна та інформаційного метаболізму А. Кемпінського, обґрунтувати доцільність комплексно-системного використання цих теорій для формування новітньої цілісної гносеологічної доктрини.

Виклад основного матеріалу. Сучасне використання терміна «когерентність» у системі різних не суміжних галузей знань у рамках тенденції запозичення й активного використання терміносистемами, що не перебувають у межах однієї наукової галузі, терміносплук, які термінологічно збагачують нову наукову парадигму і водночас активізують і розширюють власне семантичне поле, – одна із ознак сучасного наукового дискурсу, про яку

йшлося вище. Первісно утворений у терміно-системі точних наук, нині цей термін актуалізований у гуманітаристиці. Так, його активно використовують у лінгвістиці [29], філософії [28], логіці, психології [3] а віднедавна – й у дослідженнях системи соціальних комунікацій [22]. Термін походить від латинського *cohaereo* – зв'язуюсь, *cohaesus* – зв'язаний, зчеплений; корінь *cogol* має два основні значення: зчіплюватись і збиратись. Найбільш наближеним до первісного значення термін зберігся у фізиці, де традиційно позначає узгодженість і синхронність, натомість інші галузі використовують його більш широко й відповідно до особливостей власних терміно-систем. Так, у мовознавстві під когерентністю розуміють «цілісність тексту, що полягає в логіко-семантичній, граматичній та стилістичній взаємозалежності складових у реченні» [39]. Загалом «когерентність стає універсальним методологічним поняттям, що пронизує не лише фізику, але й робить вагомий вклад у філософію та методологію науки в цілому» [21]. Власне, позначувана цим терміном методологічна основа – найбільш приваблива для сучасних синтетично-синкретичних досліджень й відбиває згадувану уже тенденцію до, щонайменше, встановлення взаємозв'язків у межах однієї системи, щонайбільше – міждисциплінарності, що, очевидно, й вплинуло на активне переосмислення терміна у системі різних наук.

У науковому дискурсі явище когерентності виникло задовго до появи, власне, терміну, що переконливо доводить синкретизм античної наукової традиції. Нині представники різних наукових спільнот вживають його у широкому розумінні, маючи на увазі «узгодженість, сумісність однієї системи з іншою» [28]. Такий методологічний концепт дозволяє, по-перше, встановити характер взаємозв'язку між самостійними системами, по-друге, що важливіше, створити на їх основі нову, що матиме ефект синергії. Формування таких надсистем особливо актуально нині, коли в «проблемному полі філософії науки помітні процеси, які за різними ознаками можна назвати «комунікативною революцією», «сучасна наука переживає випробовування змінами, пов'язаними з перебудовою когнітивних та

соціально-культурних підвалин пізнавальної діяльності» [42], причому «особливе значення у цих процесах відведене комунікації як визначальному феномену соціогуманітарної царини» [42].

Потенційно когерентні системи завжди впізнавані щонайменше за кількома характеристиками: спільним об'єктом дослідження, корелятивними терміносистемою та методологією, програмними концептами тощо. Теорії бібліологічної психології Миколи Рубакіна та інформаційного метаболізму А. Кемпінського були створені у першій половині ХХ ст., проте актуальність їх суттєво зростає у парадигмі інформаційного суспільства ХХІ ст. Їх докладний компаративістичний аналіз потребує окремих розлогих спеціальних досліджень, ми ж схематично зупинимось на засадничих концептах, які, власне, є доказом перспектив формування на їх основі нової надсистеми, а саме: «інформаційний метаболізм» (А. Кемпінський) ↔ «утилізація бібліопсихологічних цінностей» (М. Рубакін).

У рамках аналізу теорій бібліопсихології та інформаційного метаболізму необхідно окреслити програмні терміни, якими означені засадничі концепти. Слід спеціально наголосити, що кожна з досліджуваних теорій має оригінальну самостійну авторську терміно-систему, й у цьому, з одного боку, – їх незаперечна перевага, а з іншого, ймовірно, саме примітивно-предметне розуміння визначальних терміносполук і їх співвідношення лише з однією конкретною галуззю стало серйозною перешкодою для належної рефлексії у тогочасному науковому товаристві і наступного їх розвитку. Натомість саме вони є першими і незаперечними ознаками когерентності цих теорій, оскільки поняття метаболізму й утилізації когерентні самі по собі, і як процеси передбачають по суті використання, переробку й перетворення. Окрім того, слід звернути спеціальну увагу на окремі спільні характеристики цих процесів, які й стали передумовою їх використання для формування програмних терміносполук обох теорій. Так, метаболізму (від грец. *metabole* – перетворення) як обміну притаманні, зокрема такі ознаки, як неперервність і циклічність, водночас процес утилізації (від лат. *utilis* – корисний) перед-

бачає створення на основі певного вихідного продукту вторинного, який є абсолютно новим по суті й може стати джерелом наступних перетворень. Прикметно, що задовго до появи та широкого використання терміна «інформаційний ресурс» Микола Рубакін запропонував термін «утилізація». Як специфічний ресурс, інформація (інформаційні ресурси) утилізується (привласнюється) особливим чином, оскільки цей процес цілком обумовлений особливостями інформаційного метаболізму кожного окремого індивіда.

Закономірно когерентність на рівні програмних терміноспок має продовження у програмних концептах. Тут також слід зазначити, що між цими теоріями не відбувається дифузії, натомість вони сумісні і взаємодоповнюювані. По суті, як синтетична індуктивна наука теорія Миколи Рубакіна – вчення про те, яким, власне, є потрійний процес створення, поширення, циркуляції та утилізації бібліопсихологічних цінностей, на якому базується наша вербальна цивілізація [32, 37], як процес складний, неперервний, циклічний, і, що найважливіше, узалежнений особливостями інформаційного метаболізму індивіда, який спеціально досліджував Антоній Кемпінський. За теорією Миколи Рубакіна, цей перманентний процес відбувається згідно з трьома основними законами бібліопсихології (Р. Семона, В. Гумбольдта – О. Потєбні, І. Тена), основні положення яких мають кореляти у теорії інформаційного метаболізму, або поширені чи витлумачені цією теорією з допомогою притаманних їй термінів і категорій.

На підставі першого закону бібліопсихології Семона М. Рубакін окреслив такі явища як енграма, енграфування, мнєма, ейфорія, сформулював послідовність: подразнення – енграма – повторне подразнення – екфорія – мнєматична енграма. Важливо, що відносно цього першого закону, який є програмним для теорії М. Рубакіна, бо фактично містить основу терміносистеми теорії, й на ньому базуються й два наступні, теорія інформаційного метаболізму містить значну кількість когерентних також засадничих для неї положень. Так, як стверджував А. Кемпінський, «усупереч ілюзії, що жива система залишається незмінною, жоден атом у ній не залишається таким, як був, –

через відносно короткий проміжок часу його замінює атом із зовнішнього середовища» [17, 32]. Процес, що відбувається у рамках інформаційного метаболізму, упродовж якого «сигнали, що надходять із навколишнього середовища, певним чином упорядковуються, зумовлюючи специфічну реакцію на них» [17, 37], М. Рубакін назвав енграфуванням. «Записується, енграфується все, що пережите організмом – будь-який прояв життя, і усвідомлений, і той, що відкладається у підсвідомості. Сукупність таких енграм-записів, згідно із твердженням Р. Семона створює так звану мнєму» [32, 48], вчення про яку, М. Рубакін запозичив у Р. Семона, чийм іменем назвав перший закон бібліопсихології. Відтак, зазначав А. Кемпінський, «спостерігаючи за морфологією організму, ми бачимо його постійно змінним. Оскільки процес життя полягає у безперервному інформаційно-енергетичному обміні» [17, 182]. Цей обмін А. Кемпінський назвав метаболізмом, «тобто під час отримання інформації із оточення і реагування на неї (реакція організму, в свою чергу, є сигналом для оточення), існують закони, аналогічні до законів енергетичного метаболізму, а саме закон специфічності структури і закон рівноваги між анаболічними та катаболічними процесами» [17, 106]. Суттєво, що А. Кемпінський використав не лише термін метаболізм, а й не менш промовисті терміносполуки – анаболічні процеси (утворення складніших сполук із простіших) та катаболічні процеси (розкладання на простіші із вивільненням енергії). Аналогії, здійснені А. Кемпінським, для теорії М. Рубакіна абсолютно когерентні, у цьому випадку такими складнішими сполуками є мнєматичні енграми. Натомість у А. Кемпінського знаходимо таке поняття, як «інформаційні цінності», які «так само, як енергетичні цінності, перш ніж стати складовою частиною організму, мають бути розчленовані на прості елементи, з яких організм потім будує свої субстанції і свої функціональні структури» [17, 195], «подібно до того, як субстанції, асимільовані організмом, розбиваються на основні елементи, з якої організм будує свою структуру, потоки інформації, що надходять ззовні, перетворюються на специфічні структури» [17, 106], ці специфічні структури Микола Рубакін називає

вав симультанним комплексом: «Усі одночасні подразнення в межах одного організму утворюють поєднаний симультанний комплекс збудження, який як такий зумовлює енграфування, тобто, залишає взаємопов'язаний і настільки ж єдиний комплекс енграм» [32, 50]. Таким чином, теорія Миколи Рубакіна у рамках першого закону бібліопсихології, доповнена окремими положеннями із теорії А. Кемпінського щодо механізмів інформаційного метаболізму у контексті таких явищ, як мнема, енграма, екфорія, енграфування суттєво розширює кордони своєї галузевої терміносистеми як системної організації завдяки актуалізації лексико-семантичного поля як «складної мікросистеми лексичних одиниць, об'єднаних планом змісту й формальних показників, що відображають поняттєву, предметну або функціональну подібність позначуваних явищ» [19], що закономірно позначається на збільшенні масштабів її понятійного апарату.

Другий закон бібліопсихології Гумбольта–Потебні М. Рубакін сформулював так: «Людське мовлення, як і всі його елементи, аж до окремого слова, звука чи навіть букви, лише знаряддя активізації психічних переживань, відповідно з особливостями тієї мнєми, в у якій вони відбуваються, а не знаряддя передачі цих переживань» [32, 61]. У теорії інформаційного метаболізму цей закон має низку положень, принципово важливих для розуміння самої теорії, а також для обґрунтування когерентності основних концептів досліджуваних теорій, оскільки А. Кемпінський позиціонує слово як сигнал: «Розвиток сигнальної системи у людини, особливо найвищої *форми сигналу, яким є слово* (тут і надала виділення наше – Н.Д.), дозволяє їй незрівнянно більш досконалим, аніж тварини, способом використовувати функціональні структури» [17, 41]. Відтак інформаційний метаболізм А. Кемпінський називає також «сигнальним» [17, 41]. Це положення особливо важливе також для спростування поширеного ототожнення інформаційного метаболізму з так званою біологічною моделлю, яку тривалий час вважали засадничою для цієї теорії. Відповідно до другого закону бібліопсихології М. Рубакін обґрунтував зв'язок слова із реальністю: «у процесі розвитку мови слова поступово віддаляються від реальності...

і замість змісту реального, тобто, того, який би відповідав реальності, слово отримує зміст мнематичний...» [32, 53] «Подібно до того, як зображення, створене проектором на білому екрані, покриває його фігурами, фарбами, яких насправді на ньому немає, так і збудована нами проекція покриває реальність, заважаючи бачити її... Проте це реальність внутрішнього, а зовнішнього світу... Поняття проекції відіграє у біблїопсихології надзвичайно важливу роль» [32, 55]. Для теорії інформаційного метаболізму ця теза також засаднича, оскільки, А. Кемпінський стверджував, що «сигнал, що надходить із оточення, стає ніби символом, а далі – моделлю. Водночас, і сигнал, який виходить назовні, стає символом для оточення» [17, 194]. З цього положення логічно випливає наступне: оскільки кожен читач засобами особистої мнєми будує концепцію тексту, і саме цю проекцію називає змістом твору, то у твору стільки змістів, скільки у нього читачів. Ми бачимо не реальність, а лише нашу проекцію реальності, причому усіляку проекцію кожен із нас будує засобами власної мнєми, відтак пріоритетним і для теорії бібліопсихології, і для теорії інформаційного метаболізму є та система, яка приймає сигнал, а не сам цей сигнал як самодостатній. «Амбівалентне відношення до всього нового є характерною рисою всіх сигнальних систем, які існують у живій природі. З одного боку, повторюваний сигнал перестає викликати реакцію, оскільки сигнальні системи увесь час шукають чогось «нового», з іншого боку, це нове не може бути чимось цілковито новим, натомість має містити щось із уже існуючих структур, інакше сигнал втрачає зміст для організму, і організм його відкидає» [17, 189]. Це твердження – вкрай важливе для розуміння природи інформації і процесу інформування, пріоритетного для інформаційного суспільства ХХІ століття, оскільки «взаємодія із оточенням в сенсі отримання сигналів і реакції на них, під час якої стаєш або переможцем, або переможеним, є необхідною умовою інформаційного метаболізму, без якого не міг би відбуватись енергетичний метаболізм. Контакт із зовнішнім світом засновано на обміні інформацією» [17, 39].

Оскільки, згідно з тезою А. Кемпінського, «інформаційний метаболізм стає підготов-

чим етапом до вступу в асимілятивний і репродуктивний контакт із навколишнім світом» [17, 37], окремий складний процес – посів бібліопсихологічних цінностей відбувається за чіткими критеріями і має адекватні алгоритми [9] і пов'язує теорію бібліопсихології з бібліопедагогікою, для якої теж принципово важливим є концепт теорії А. Кемпінського, зокрема, коли йдеться про вікові характеристики реципієнтів і відповідні особливості з позицій специфіки утилізації бібліопсихологічних цінностей на основі спеціальних ознак інформаційного метаболізму.

Керуючись теорією інформаційного метаболізму, А. Кемпінський стверджував, що, по-перше, «у процесі філогенетичного розвитку нервової системи інформаційний метаболізм відіграє щоразу більшу роль, порівняно з метаболізмом енергетичним» [17, 34], по-друге, «розвиток нервової системи людини забезпечує їй практично безмежні можливості створення функціональних форм (функціональних структур) інформаційного метаболізму» [17, 313], а також застерігав від вкрай небезпечного явища технічної цивілізації – «технічного» погляду на людину і зробив вкрай важливий прогноз на майбутнє: «Неймовірно багатство інформації, яке створила сучасна цивілізація у майбутньому слід раціонально використати. Ймовірно, виникнуть нові, більш синтетичні форми передачі *ідей* відповідні інтеграційні системи, що полегшать засвоєння інформації (популярність кібернетики свідчить про значну потребу саме в таких інтеграційних системах). У кожному разі людина майбутнього матиме значно більший асортимент культурного спадку, порівняно з її недалекими предками й зможе вибирати те, що найбільш відповідає структурі її особистості» [17, 112]. У цій тезі, що когерентна із настановою М. Рубакіна «Кожному читачеві – його книгу», А. Кемпінський сформулював основне пріоритетне завдання інформаційного метаболізму, оскільки йдеться вже не про передачу понять, а про передачу ідей.

Врешті опосередкованим, але неспростовним і переконливим доказом когерентності цих теорій слід вважати практичну реалізацію їх теоретичних положень. Теорія В. Кемпінського, а також аналітична психологія Карла

Густава Юнга стали основою для формування теорії соціоніки А. Аугустінавічюте. Як розвиток теорії інформаційного метаболізму, ця відносно молода наука має належне теоретичне представлення: у 1991 році як незалежна науково-дослідна організація заснований Міжнародний інститут соціоніки (МІС), офіційно зареєстрований як наукова організація в галузі гуманітарних, природничих і технічних наук, що видає журнал «Соціоніка, ментологія і психологія особистості», систематично відбувається Міжнародна конференція із соціоніки «Психо-інформаційні технології, кадровий менеджмент і психологія особистості». Представники Київської школи соціоніки: доктори філософії О. В. Букалов, В. В. Гуленко, В. Д. Єрмак, О. Г. Шульман, А. О. Овчаров, О. Б. Карпенко, В. В. Меґедь, С. І. Чурюмов, І. Ю. Литвиненко. [24]. Проте найважливіше – широке практичне застосування цієї теорії, що доводить її значний потенціал саме як прикладної концепції [2; 25; 26]. За класифікацією М. Рубакіна, психологія поділяється на теоретичну, описову і, власне, прикладну, яка, вочевидь, когерентна із соціонікою. Зокрема, такий, на перший погляд, парадоксальний, а насправді закономірний факт, що саме теорія соціоніки, заснована на теорії інформаційного метаболізму, реалізувала одне із програмних завдань бібліопсихології. У цій теоретико-прикладній теорії чи не найкраще реалізована мета бібліопсихології М. Рубакіна спеціальним бібліопсихологічним методом класифікувати читачів (як, зрештою, і будь-який текст) за гносеологічними типами з допомогою коефіцієнтів, аби виконати одну із настанов бібліопсихології «кожному читачеві – його книгу», оскільки соціонічний тип («соціотип») виділяють саме на основі типу інформаційного метаболізму (ТІМ). У такий спосіб, ще раз переконуємось, що фантастична й недосяжна у час створення теорії бібліопсихології думка М. Рубакіна про класифікацію реципієнтів за допомогою саме коефіцієнтів, за яку М. Рубакіна критикували сучасники, вважаючи, що така диференціація неможлива апіорі, насправді мала раціональне теоретичне начало, проте суттєво випереджала свій час. Значними також є перспективи використання соціоніки для планування та здійснення бібліоте-

рапевтичної практики, теоретичною основою якої може стати теорія бібліопсихології [12].

Наукова новизна. Відповідно до теорії Т. Куна, представленої у виданні «Структура наукових революцій» (1962), період так званої «нормальної» науки змінює системна криза, що вимагає зміни сталого парадигми, яка уже не має належного потенціалу, ані для того, аби її розв'язати існуючими теоретико-методологічними концептами, ані для того, щоб створити нові адекватні концепти. Ця тенденція характерна нині почасти для наукового дискурсу системи соціальних комунікацій, який, зважаючи на численні інтеграційні процеси, потребує глобальної модернізації. Теорії бібліопсихології Миколи Рубакіна та інформаційного метаболізму Антонія Кемпінського, які науковці традиційно розглядають лише у контексті окремих галузей знань, натомість мають значно ширший науковий потенціал для таких конструктивних змін. Завдяки синтетичному дослідженню й позиціонуванню цих теорій саме як когерентних відкриваються принципово нові можливості їх використання, по-перше, для формування новітньої дисциплінарної матриці системи соціальних комунікацій; по-друге, для модернізації вищої бібліотечно-інформаційної освіти (для формування варіативної частини освітньої програми, а також оригінальних міждисциплінарних освітніх програм), по-третє, для вдосконалення практичної діяльності фахівців системи соціальних комунікацій з позицій активного використання концептів бібліопсихології та інформаційного метаболізму при формуванні системи інформаційних продуктів і послуг. Запропонований підхід комплексного аналізу когерентних теорій уже був використаний нами раніше [11] і є перспективним для наступних подібних досліджень, оскільки потенційно розширює рамки кожної із них, уможливорює реінтеграцію окремих терміносполук. До прикладу, комплексне застосування таких термінів, як посів та утилізація бібліопсихологічних цінностей, інформаційний метаболізм, психоінформаційна система, канал психоінформаційного зв'язку, нарративні концепти архетипного мислення тощо суттєво модернізує науковий дискурс, пов'язаний зі зростанням ролі комунікації як домінант-

ної характеристики сучасного соціуму. Синкретизм теорії бібліопсихології М. Рубакін вбачав у тому, що вона має ситематизувати і синтезувати, «по-перше, відомості природничих наук і математики, по-друге, гуманітарних (суспільних, філософських, історичних) наук, по-третє, філології та лінгвістики, по-четверте, бібліографії і бібліології, по-п'яте, різноманітних прикладних наук, по-шосте, усіх галузей сучасної психології» [32, 39]. Відтак, нині на часі також створення спільними зусиллями системи дисциплін філологічного напрямку теорії, яка дозволить подібно до того, як у соціоніці створено концепції шістнадцяти ТІМів (соціо-типів), соціон; квадр, дуальних ТІМів тощо, аби класифікувати реципієнтів, класифікувати за певними властивостями еграфування текст як. У цьому – надзавдання майбутньої гносеологічної доктрини, у яку досліджувані теорії увійдуть як підґрунтя.

Висновки. Рефлексія наукової спільноти початку ХХ століття на кожному із досліджуваних теорій була спрощено предметною і тенденційною. Натомість, створені на початку ХХ ст., нині кожна із них не втратила актуальності, а навпаки, варта, аби у сучасному науковому дискурсі віднайти належне прочитання і застосування. Зокрема, сучасні дослідники лише наближаються до розуміння оригінальних терміносистем цих теорій, причому окремі терміносполуки чітко корелюють із термінами новітніх теорій початку перших десятиліть ХХІ століття. Формуючи теорію бібліопсихології, Микола Рубакін підставово використав закони Іполіта Тена, Олександра Потебні, Вільгельма Гумбольдта. Теорія інформаційного метаболізму лягла в основу соціоніки Аушри Аугстінавічюте. Тобто кожна із цих теорій свого часу виникла як синтез на засадах когерентності окремих складових. Цілком очевидно, що нині актуальне формування новітньої цілісної гносеологічної доктрини на основі анонованих теорій. «Відповідно, зважаючи на синтетичний характер об'єктів, в означену синкретичну дисциплінарну матрицю системи соціальних комунікацій слід інкрустувати окремі парадигми, зокрема, когнітивістики, соціоніки, бібліопсихології, герменевтики, семіотики тощо, враховуючи їх природу й парадигмальні відношення в

межах цілісної наукової моделі» Принципово важливо для цього внормувати терміносистему та методологічні концепти, що становлять гносеологічну основу будь-якої наукової системи» [13]. Система координат новоствореної синкретичної доктрини у межах загальної дисциплінарної матриці матиме незаперечну перевагу – як вислід міждисциплінарної взаємодії спричинить загальний ефект синергії у дослідженні усіх рівнів і їх підсистем.

Список використаних джерел

1. Андрейчук Н. Парадигма як термін. Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2008. № 620. С. 254–257. URL: http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_Wisnyk620/TK_wisnyk620_andrejchuk.htm (дата звернення: 18 грудня 2020).
2. Андрейчук С. К., Когут В. І., Морушко О. О. Стосунки читача та книги в сучасному соціокультурному середовищі. Вісник Львівського університету. Серія соціологічна. 2017. Вип. 11. С. 69–75. URL: https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/visnuk_verstka-2017-5.pdf (дата звернення: 18 грудня 2020).
3. Буланов В. А. Психологічні основи салютогенетичної спрямованості особистості. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія. 2012. Вип. 42 (1). С. 21–30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_psykhol_2012_42%281%29_5
4. Грива О. А. Основы библиотечной педагогики и психологии : уч.-метод. пособие. Симферополь : РВУЗ «Крымский университет культуры, искусств и туризма», 2013. 131 с.
5. Гроф С. Про структуру наукових революцій. Перехід–IV. 2002. Вип. 10. С. 11–19.
6. Гуманітарно-наукове знання: дисциплінарні матриці. Матеріали Міжнародної наукової конференції 9–10 жовтня 2015 р. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015. 311 с.
7. Давидова І. О. Когнітивно-комунікаційна парадигма в бібліотекознавстві. Вісник Харківської державної академії культури. 2013. Вип. 40. С. 60–69. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/gio_old_2017/vh/v40/12.pdf (дата звернення: 18 грудня 2020).
8. Демчук Н. Дискурс бібліопсихології в системі бібліотечно-інформаційної діяльності XX – XXI ст.: матеріали до бібліографії. Вісник Львівського університету. Серія книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2010. Вип. 5. URL: http://library.lnu.edu.ua/bibl/images/Vudanna_WEB_pdf/1Visnuk_NB/2010_Vupysk_V/346-355.pdf. (дата звернення: 18 грудня 2020).
9. Демчук Н. Концепція посіву бібліопсихологічних цінностей (оповідання Івана Франка «Борис Граб»: текстуальний аналіз). Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство. Львів: Вид. Львів. ун-ту ім. І. Франка, 2006. Вип. 6. С. 130–149. URL: http://old.kultart.lnu.edu.ua/Visnyk_CultArts/2006_06/Demchuk.pdf (дата звернення: 18 грудня 2020).
10. Демчук Н. Парадигма бібліопсихології в системі реформування вищої бібліотечно-інформаційної освіти. Вісник Книжкової палати. 2009. № 4. С. 15–20. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vkr_2009_4_8.pdf (дата звернення: 18 грудня 2020).
11. Демчук Н. Синкретична природа теорії бібліопедagogіки та бібліопсихології (компаративістична студія книгознавчих парадигм Д. Балики та М. Рубакіна). Вісник Львів. ун-ту. Сер.: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. Львів, 2008. Вип. 3. С. 164–179. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vlukbit_2008_3_12.pdf (дата звернення: 18 грудня 2020).
12. Демчук Н. Соціоніка як платформа бібліотерапевтичних практик XXI століття. «Інформація, комунікація, суспільство 2017 : матеріали 6-ої Міжнародної наукової конференції ICS-2017, 18–20 травня 2017 року, Україна, Славське / Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Львівська політехніка", Кафедра соціальних комунікацій та інформаційної діяльності. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/38448/1/170_345-346.pdf. (дата звернення: 18 грудня 2020).
13. Демчук Н. Читач і читання як елементи дисциплінарної матриці системи соціальних комунікацій. International Multidisciplinary Conference «Science and Technology of the Present Time: Priority Development Directions of Ukraine and Poland» Wolomin, Republic of Poland, 19–20 October 2018. Wolomin : Izdevnieciba

«Baltija Publishing», 2018. Volume 4. URL: http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/22146/1/Glogera_conf_Poland_Erokhina_Avilova.pdf. (дата звернення: 18 грудня 2020).

14. Евтюхина Е. А. Библиопсихологический метод Н. А. Рубакина в исследовании связи: психика человека – текст документа. Библиотечноеведение. 2006. № 4. С. 69–72. URL: <http://www.rsl.ru/index.php?doc=1354> (дата звернення: 18 грудня 2020)

15. Евтюхина Е. А. Творчество Николая Александровича Рубакина и перспективы библиопсихологии. Библиотечноеведение. 2003. № 3. С. 80–84.

16. Каганець І. В. Психологічні аспекти в менеджменті: типологія Юнга, соціоніка, психоінформатика. Київ–Тернопіль : Мандрівець-Port-Royal, 1997. 204 с. URL: <https://www.ar25.org/sites/default/files/node/2013/06/22546/psikhologichniaspiektivmieniedzhmienti-ighorkaghaniets.pdf> (дата звернення: 18 грудня 2020).

17. Кемпински А. Экзистенциальная психиатрия / пер.с пол. А. А. Боричев. Москва ; СПб : Совершенство, 1998. 320 с.

18. Кемпиский А. Меланхолия / пер. с польского И. В. Козыря. СПб. : Наука, 2002. 405 с.

19. Книщенко Н. П. Поняття «лексико-семантичне поле» й «термінологічне поле» в сучасному мовознавстві. Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. – 2020. – Вип. 52. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/lingvistics/article/view/3012> (дата звернення: 18 грудня 2020).

20. Кольцова В. А. Н. А. Рубакин – выдающийся русский просветитель, создатель библиопсихологии. Психологический журнал. 2000. № 2. С. 128–135.

21. Коняев С.Н. Когерентность – новое онтологическое основание квантовой механики. URL: <https://iphras.ru/uplfile/natsc/sem/kon.pdf> (дата звернення: 17.12.2020)

22. Крохмальний Р.О. & Крохмальний Д.Р. Відеоблог як явище сучасної інтернет-комунікації (дискурсивні маркери і когерентність образу) Молодий вчений. 2018. № 8. С. 18–21. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/molv_2018_8%281%29__6.pdf (дата звернення: 18 грудня 2020).

23. Леонтьев А. А. О Н. А. Рубакине : Предисловие к изданию 1977 года. Рубакин Н. А. Библиологическая психология. Москва : Акад. проект; Трикта, 2006. С. 10–13.

24. Міжнародний інститут соціоніки (МІС). URL: <https://socionic.info/uk/usocint.html> (дата звернення: 18 грудня 2020).

25. Морушко О. Соціоніка як новий підхід в дослідженні законів комунікації інформаційних систем. Інформація, комунікація, суспільство 2016 : матеріали 5-ої Міжнародної наукової конференції ICS-2017, 19–21 травня 2016 року, Україна, Славське / Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Львівська політехніка", Кафедра соціальних комунікацій та інформаційної діяльності. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/xmlui/bitstream/handle/ntb/33353/70-156-157.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 18 грудня 2020).

26. Морушко О. О. & Химиця Н. О. Використання методу соціонічного аналізу в діловій комунікації. Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. 2017. вип. 27. № 2. С. 186–188.

27. Осипова И. П. Библиопсихология. Библиотечная энциклопедия. Москва : Пашков дом, 2007. С. 139.

28. Ратніков В. Когерентна концепція істини в сучасному гуманітарно-науковому знанні (До проблеми співвідношення природничо-наукового та гуманітарного знання). Філософські науки. 2016. Вип. 2. № 2. С. 117–123. URL: <http://science.lpnu.ua/uk/shv/vsi-vypusky/tom-2-chyslo-2-2016/kogerentna-koncepciya-istyny-v-suchasnomu-gumanitarno-naukovomu> (дата звернення: 18 грудня 2020).

29. Рибачок С. М. Термінологічна лексика як засіб когезії англомовного тексту : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2005. 23 с.

30. Романченко Ж. Теорія бібліологічної психології М. О. Рубакина. Бібліотечний вісник. 2008. № 4. С. 15–18.

31. Рубакин Н. А. Библиологическая психология. Москва : Академический проект; Трикта, 2006. 800 с.

32. Рубакин Н. А. Психология читателя и книги. Краткое введение в библиологическую психологию. Москва : Книга, 1977. 264 с.

33. Сапожникова С. Анализ феноменологии выбора через контекст триады «автор – книга – читатель» и попытка реконструкции концептуального видения Н. А. Рубакина. Развитие личности. 2008. № 3. С. 35–43.

34. Соколов В. Ю. Бібліопсихологія. Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Бібліопсихологія> (дата звернення: 18 грудня 2020).

35. Соколов А. В. Библиопсихология и ноосфера. Библиотечноеведение. 2017. № 4. С. 378–385.

36. Соколов В. Теорія бібліопсихології М.О. Рубакіна та її інтерпретації. Бібліотечний вісник. 2018. № 4. С. 28–41. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21D BN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/bv_2018_4_7.pdf (дата звернення: 18 грудня 2020).
37. Соляник А. Сучасні тренди модернізації вищої бібліотечно-інформаційної освіти України. Вісник Книжкової палати. 2017. № 1. С. 22–26.
38. Сорокин Ю. А. Какое библиопсихологическое наследство оставил нам Н. А. Рубакин. Рубакин Н. А. Библиологическая психология. Москва : Академ. проект; Трикста, 2006. С. 5–9.
39. Станіслав О. В. До питання зв'язності тексту: теоретичний аспект (на матеріалі французької мови). Мова і культура. 2012. Вип. 15, Т. 6. С. 159–164. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mik_2012_15_6_27
40. Столяров Ю. Н. Н. А. Рубакин – библиопсихолог-самородок : к 155-летию со дня рождения. Школьная библиотека. 2017. № 5. С. 12–20.
41. Теремко В. Психологічні виміри читання у контекстуальній системі видавничих стратегій. Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства / відп. ред. М. М. Романюк ; НАН України, ЛННБУ ім. В. Стефаніка, НДІ пресознавства. Львів, 2011. Вип. 1(19). С. 238–255. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ZPNDZP_2011_1_20 (дата звернення: 18 грудня 2020).
42. Ткачова Ю. М. Комунікативна природа гуманітарно-наукового пізнання : дис. ... кандидата філософ. наук : 09.00.09. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2015. 201 с.
43. Antoni Kępiński – Rzadki przykład człowieka (2015). Świat Lekarza /05/26 URL: <https://swiatlekarza.pl/antoni-kepinski-rzadki-przyklad-czlowieka/> (дата звернення: 18 грудня 2020).
44. Ceklarczyk, J. (2018) Rewizja koncepcji metabolizmu informacyjnego Antoniego Kępińskiego. Psychiatr. Pol. Issue 52(1) pp. 165–173. URL: http://www.psychiatriapolska.pl/uploads/images/PP_1_2018/165
45. Kokoszka A. & Holas P. & Bielecki A. (2003) Zaktualizowany model metabolizmu informacyjnego. Psychiatr. Pol. 37(4). 703–712. Kokoszka A. & Holas P. & Bielecki A. (2003) Zaktualizowany model metabolizmu informacyjnego. Psychiatr. Pol. 37(4). 703–712.
46. Kokoszka, A. & Bielecki, A & Holas, P. (2001) Mental organization according to the metabolism of information and its mathematical description. Int. J. Neurosci. 107 (3–4). 173–184.
47. Tsvetkova, M. Conflicts with the reading and their decisions through the bibliopsychology. International Journal of Media and Information Literacy, 1(2), 128–145. URL: <https://doi.org/10.13187/ijmil.2016.2.128>

References

1. Andrejchuk, N. (2008) Paradigm as a Term. Herald of L'viv Polytechnic National University "Problems of Ukrainian Terminology", 620, 254–257 Retrieved from: http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_Wisnyk620/TK_wisnyk620_andrejchuk.htm [in Ukrainian].
2. Andrejchuk, S. K. & Koghut, V. I. & Morushko, O. O. (2017) The Relationship between a Reader and a Book in the Modern Socio-Cultural Environment. Visnyk of the Lviv University. Series sociology, 11, 69–75. Retrieved from: https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/visnyk_verstka-2017-5.pdf [in Ukrainian].
3. Bulanov, V. A. (2012) Psychological Grounds for Salutogenез Concept of Personality. Visnik HNPU imeni G.S. Skovorodi. Psihologija. Issue. 42 (1). pp. 21–30. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_psykhol_2012_42%281%29_5
4. Griva, O. A. (2013). Fundamentals of Library Pedagogy and Psychology. Simferopol: RVUZ «Krymskii universitet kultury, iskusstv i turizma». [in Russian].
5. Ghrof, S. On the Structure of Scientific Revolutions. Perekhid–IV, Issue 10, 11–19. [in Ukrainian].
6. Humanities and Science: Disciplinary Matrices (2015). Proceedings of the International Scientific and Practical Conference. Chernivtsi: Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University [in Ukrainian].
7. Davydova, I. O. (2013) Cognitive-Communicative Paradigm in Library Science. Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture, issue 40, 60–69. Retrieved from: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/rio_old_2017/vh/v40/12.pdf [in Ukrainian].
8. Demchuk, N. Discourse of Bibliopsychology in the System of Library and Information Activity of XX –XXI Centuries: Materials for Bibliography. Visnyk of the Lviv University. Series "Bibliology, Library Studies and Information Technologies". Issue 5. Retrieved from: http://library.lnu.edu.ua/bibl/images/Vudanna_WEB_pdf/1Visnyk_NB/2010_Vupysk_V/346-355.pdf . [in Ukrainian].

9. Demchuk, N. (2006). Concept of Sowing Bibliophysical Values (Ivan Franko's Story "Boris Hrab": textual analysis). *Visnyk of the Lviv University. Serie Arts. Issue 6.* 130–149. Retrieved from: http://old.kultart.lnu.edu.ua/Visnyk_Cult-Arts/2006_06/Demchuk.pdf [in Ukrainian].
10. Demchuk, N. (2009). The Paradigm of Bibliopsychology in the System of Reforming the Higher Library and Information Education. *Bulletin of the Book Chamber*, 4, pp. 15–20. Retrieved from: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vkp_2009_4_8.pdf [in Ukrainian].
11. Demchuk, N. (2008). Syncretic Nature of the Theory of Bibliopedagogy and Bibliophysiology (comparative study of book science paradigms by D. Balyki and M. Rubakin). *Visnyk of the Lviv University. Series "Bibliology, Library Studies and Information Technologies"*, Issue 3, 164-179. Retrieved from: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vlukbit_2008_3_12.pdf [in Ukrainian].
12. Demchuk, N. (2017) Socionics as a Platform for Bibliotherapeutic Practices of the XXI Century. *Information, communication, society (ICS-2017) Proceedings of the International Scientific Conference.* Retrieved from: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/38448/1/170_345-346.pdf. [in Ukrainian].
13. Demchuk, N. (2018) Reader and Reading as Elements of the Disciplinary Matrix of the Social Communication System. *International Multidisciplinary Conference «Science and Technology of the Present Time: Priority Development Directions of Ukraine and Poland» Wolomin, Republic of Poland, 19–20 October 2018.* Wolomin : Izdavneciba «Baltija Publishing», Vol. 4. Retrieved from: http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/22146/1/Glogera_conf_Poland_Erokhina_Avilova.pdf . [in Ukrainian].
14. Evtiukhina, E. A. (2006). N. A. Rubakin's Bibliopsychological Method in the Study of Communication: the human psyche - the text of the document. *Bibliotekovedenie*, 4, 69–72. Retrieved from <http://www.rsl.ru/index.php?doc=1354>. [in Russian].
15. Evtiukhina, E. A. (2003). Creativity of Nikolai Aleksandrovich Rubakin and perspectives of bibliology. *Bibliotekovedenie*, 3, 80-84. [in Russian].
16. Kaghanecj, I. V. (2020) Psychological Aspects in Management: Jung's typology, socio-nics, psychoinformatics. Kyiv– Ternopil. Retrieved from: <https://www.ar25.org/sites/default/files/node/2013/06/22546/psikhologichniaspiektivmieniedzhmienti-ighorkaghaniets.pdf> [in Ukrainian].
17. Kempynsky, A. (1983) *Existential psychiatry* (A. A. Borychev., Trans). Moscow; St. Petersburg: Sovershenstvo [in Russian].
18. Kempynskyj, A. *Melancholy* (Y. V. Kozyr, Trans). St. Petersburg: Nauka. [in Russian].
19. Knyshenko, N. P. (2020) The Concept of "Lexical-Semantic Field" and "Terminological Field" in Modern Linguistics. *Linguistic research. Issue 52.* Retrieved from: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/linguistics/article/view/3012> [in Ukrainian].
20. Koltsova, V. A. (2000). N. A. Rubakin is an outstanding Russian educator, creator of bibliology. *Psychological Journal*, 2, 128–135. [in Russian].
21. Konjaev, S.N. Coherence is a New Ontological Basis of Quantum Mechanics. Retrieved from: <https://iphras.ru/uplfile/natsc/sem/kon.pdf> (2020, Dec.17) [in Russian].
22. Krokhmaljnyj, R.O. &Krokhmaljnyj, D.R. (2018) Video Blogging as a Phenomenon of Modern Internet Communication (discursive markers and image coherence), *Молодий вчений*, 8, 18–21 Retrieved from: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/molv_2018_8%281%29__6.pdf [in Ukrainian].
23. Leontiev, A. A. (2006). O N. A. About N. A. Rubakin: Preface to the 1977 edition (pp. 10–13). Moscow: Akad. proekt; Triksta. [in Russian].
24. International Institute of Socionics. Retrieved from: <https://socionic.info/uk/usocint.html>. [in Ukrainian].
25. Morushko, O. Socionics as a New Approach in the Study of the Information Systems' Communication Laws. *Proceedings from International Scientific fifth Conference «Information, communication, society» (ICS-2016).* (pp. 156 – 158). Lviv. Retrieved from: <http://ena.lp.edu.ua:8080/xmlui/bitstream/handle/ntb/33353/70-156-157.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [in Ukrainian].
26. Morushko, O. O. & Khymycja, N. O. (2017) Using the Method of Socionic Analysis in Business Communication. *Scientific Bulletin of UNFU. Economics*, Issue 2, 186–188.
27. Osipova, I. P. (2007). *Bibliopsychology*. *Bibliotechnaia Entsiklopediia*. Moscow: Pashkov dom. [in Russian].

28. Ratnikov, V. (2016) Coherent Concept of Truth in Modern Humanities and Science (On the problem of the ratio of natural sciences and humanities). *Philosophic Sciences*, 2, 117–123. Retrieved from: <http://science.lpnu.ua/uk/shv/vsi-vypusky/tom-2-chyslo-2-2016/kogerentna-koncepciya-istyny-v-suchasnomu-gumanitarno-naukovomu> [in Ukrainian].
29. Rybachok, S. M. Terminological Vocabulary as a Means of Cohesion of the English Text. Extended abstract of candidate's thesis. Zaporizhzhia: Zaporizhzhia National University. [in Ukrainian].
30. Romanchenko, Zh. (2008). The theory of bibliological psychology N. A. Rubakin. "Library journal", 4, 15–18. [in Ukrainian].
31. Rubakin, N. A. (2006). *Bibliological Psychology*. Moscow: Akademicheskii proekt; Triksta. [in Russian].
32. Rubakin, N. A. (1977). *Psychology of the reader and books. A Brief Introduction to Bibliographic Psychology*. Moscow: Kniga. [in Russian].
33. Sapozhnikova, S. (2008). Analysis of the Phenomenology of Choice through the Context of Triad "Author-Book-Reader" and an Attempt to Reconstruct the Conceptual Vision of N. A. Rubakin. *Development of Personality*, 3, 35–43. [in Russian].
34. Sokolov, V. Ju. *Bibliopsychology*. Velyka ukrajinsjka encyklopedija. Retrieved from: <https://vue.gov.ua/Бібліопсихологія>
35. Sokolov, A. V. (2017). *Bibliopsychology and Noosphere*. *Bibliotekovedenie*, 66(4), 378–385. [in Russian].
36. Sokolov, V. (2018) *Theory of Bibliopsychology by M.O. Rubakin and Its Interpretations*. "Library Journal", 4, 28–41. Retrieved from: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21CO M=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/bv_2018_4_7.pdf [in Ukrainian].
37. Soljanyk, A. (2017) *Modern Trends of Modernization of Higher Library and Information Education in Ukraine*. *Bulletin of the Book Chamber*, 1, 22–26.
38. Sorokin, Yu. A. (2006). What a bibliology-psychological legacy N. A. Rubakin left us in Rubakin N. A. *Bibliopsychology* (pp. 5–9). Moscow: Akadem. proekt. [in Russian].
39. Stanislav, O. V. (2012) *On the Question of Coherence of the Text: Theoretical Aspect (by the material from French language)*. *Mova i kuljtura*. Issue 15, Vol. 6, pp. 159–164. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mik_2012_15_6_27
40. Stoliarov, Yu. N. (2017). N. A. Rubakin – bibliopsychologist-nugget: To the 155th anniversary of his birth. *Shkoljnaja byblyoteka*, 5, 12–20. [in Russian].
41. Teremko, V. (2011) *Psychological Dimensions of Reading in the Contextual System of Publishing Strategies*. M. M. Romanjuk (Eds.) *Proceedings of Research and Scientific Institute for Periodicals*. Issue 1, pp. 238–255. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ZPNDZP_2011_1_20 [in Ukrainian].
42. Tkachova, Ju. M. (2015) *Communicative Nature of Humanities and Science* Candidate's thesis. Chernivci: [in Ukrainian].
43. Antoni Kępiński – Rzadki przykład człowieka (2015). *Świat Lekarza* /05/26 Retrieved from: <https://swiatlekarza.pl/antoni-kepinski-rzadki-przyklad-czlowieka/>
44. Ceklarz, Jan (2018) *Rewizja koncepcji metabolizmu informacyjnego Antoniego Kępińskiego*. *Psychiatr. Pol.* Issue 52(1) pp. 165–173. Retrieved from: http://www.psychiatriapolska.pl/uploads/images/PP_1_2018/165Ceklarz_PsychiatrPol2018v52i1.pdf
45. Kokoszka A. & Holas P. & Bielecki A. (2003) *Zaktualizowany model metabolizmu informacyjnego*. *Psychiatr. Pol.* 37(4). 703–712. Kokoszka A. & Holas P. & Bielecki A. (2003) *Zaktualizowany model metabolizmu informacyjnego*. *Psychiatr. Pol.* 37(4). 703–712.
46. Kokoszka, A. & Bielecki, A & Holas, P. (2001) *Mental organization according to the metabolism of information and its mathematical description*. *Int. J. Neurosci.* 107 (3–4). 173–184.
47. Tsvetkova, M. (2016). *Conflicts with the reading and their decisions through the bibliopsychology*. *International Journal of Media and Information Literacy*. 1(2). 128-145. Retrieved from: <https://doi.org/10.13187/ijmil.2016.2.128>